

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 26/2</i>

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни фахової підготовки «Психологічні засоби протидії пропаганді та маніпуляціям» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» затверджена Вченою радою факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя від 26 серпня 2025 р., протокол № 7.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/3

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 4		Вибіркова	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
		1-й	-
		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		2-й	-
		Лекції	
		32 год.	-
		Практичні	
		32 год.	-
		Лабораторні	
		– год.	-
		Самостійна робота	
		56 год.	-
		Вид контролю: залік	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи – 3,5	Освітній ступінь «магістр»		

Частка аудиторних занять і частка самостійної та індивідуальної роботи у загальному обсязі годин з навчальної дисципліни становить: для денної форми навчання – 53% аудиторних занять, 47% самостійної та індивідуальної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 26/4</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Психологічні засоби протидії пропаганді та маніпуляціям» є формування у здобувачів освіти системи наукових знань про психологічні механізми пропаганди та маніпулятивного впливу, а також розвиток критичного мислення, психологічної стійкості й практичних умінь розпізнавання, аналізу та протидії інформаційно-психологічним впливам у сучасному медійному просторі, зокрема в умовах гібридних загроз та інформаційної війни.

Основними завданнями дисципліни є:

1. Ознайомлення здобувачів освіти з теоретичними підходами до вивчення пропаганди та психологічної маніпуляції.
2. Розкриття психологічних механізмів переконання, навіювання, емоційного зараження, соціального тиску та когнітивних викривлень.
3. Аналіз індивідуальних і групових чинників вразливості до маніпулятивного впливу.
4. Формування навичок критичного аналізу інформаційних повідомлень, медіатекстів і візуального контенту.
5. Розвиток умінь розпізнавання маніпулятивних технологій у масмедіа, соціальних мережах і міжособистісній комунікації.
6. Засвоєння психологічних методів і стратегій протидії пропаганді та маніпуляціям.
7. Формування відповідального, усвідомленого ставлення до споживання та поширення інформації.

Результати навчання:

У результаті вивчення дисципліни здобувач освіти **повинен знати:**

- сутність, ознаки та різновиди пропаганди і психологічних маніпуляцій;
- основні теорії та концепції психологічного впливу;

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/5

- механізми формування установок, переконань і стереотипів;
- когнітивні викривлення та їх роль у сприйнятті інформації;
- психологічні особливості функціонування масової свідомості;
- маніпулятивні технології в мас-медіа, рекламі, політичній та війсьній комунікації;
- психологічні чинники інформаційної вразливості особистості;
- принципи інформаційної та психологічної безпеки;
- етичні аспекти психологічного впливу та протидії маніпуляціям.

У результаті вивчення дисципліни здобувач освіти **повинен уміти**:

- ідентифікувати пропагандистські та маніпулятивні повідомлення;
- аналізувати зміст, форму та психологічні прийоми інформаційного впливу;
- розпізнавати емоційні, когнітивні та поведінкові техніки маніпуляції;
- застосовувати навички критичного мислення під час роботи з інформацією;
- оцінювати достовірність інформаційних джерел;
- протидіяти маніпулятивному впливу в особистому та професійному спілкуванні;
- використовувати психологічні стратегії саморегуляції та емоційної стійкості;
- формувати аргументовану власну позицію на основі перевіреної інформації;
- дотримуватися принципів інформаційної гігієни та психологічної безпеки.

У процесі вивчення дисципліни у здобувачів освіти формуються такі soft skills:

Критичне мислення: здатність аналізувати інформацію, виявляти логічні помилки, маніпулятивні прийоми та дезінформацію.

Медіаграмотність: уміння відповідально споживати інформацію, оцінювати надійність джерел, відрізнити факти від суджень і пропаганди.

Емоційна саморегуляція: здатність усвідомлювати та контролювати власні емоційні реакції на інформаційний вплив, знижувати рівень тривоги й напруги.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/6

Психологічна стійкість (резильєнтність): вміння зберігати внутрішню рівновагу в умовах інформаційного тиску, невизначеності та кризових подій.

Комунікативні навички: здатність аргументовано відстоювати власну позицію, вести діалог, протидіяти маніпуляціям у міжособистісному спілкуванні.

Навички саморефлексії: усвідомлення власних установок, переконань і вразливостей до психологічного впливу.

Прийняття відповідальних рішень: здатність приймати обґрунтовані рішення на основі перевіреної інформації, а не емоційних імпульсів.

Соціальна відповідальність: усвідомлення наслідків поширення недостовірної інформації та відповідальне ставлення до інформаційної взаємодії в суспільстві.

Гнучкість мислення: вміння переглядати власні переконання за наявності нових доказів, уникати когнітивної ригідності.

Етична чутливість: дотримання етичних норм у процесі комунікації, протидії маніпуляціям і психологічному впливу.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/7

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Пропаганда і маніпуляція як психологічні феномени

Інформаційно-психологічний вплив у сучасному суспільстві. Поняття пропаганди та маніпуляції: спільне та відмінне. Історичні та сучасні форми пропаганди. Роль психології у протидії маніпулятивному впливу. Актуальність дисципліни в умовах інформаційної війни.

Тема 2. Теорії психологічного впливу та переконання

Класичні та сучасні теорії впливу. Переконання, навіювання, наслідування. Соціальний тиск і конформізм. Пропаганда та маніпуляція: спільні та відмінні риси. Місце і роль пропаганди в сучасному світі. Стратегічна мета та тактичні цілі пропаганди. Авторитет і харизма як інструменти маніпуляції. Психологія масової поведінки.

Тема 3. Когнітивні викривлення як основа маніпуляцій

Поняття когнітивних викривлень. Евристики мислення. Роль емоцій у прийнятті рішень. Поляризація, ефект підтвердження. Використання викривлень у пропаганді.

Тема 4. Психологія маніпуляцій масовою свідомістю

Поняття «маніпуляція» та його ознаки. Межі поняття «маніпуляція». Маніпуляція свідомістю як взаємодія. Базові умови протидії маніпуляції. Невербальна комунікація. Особливості інтерпретації вербальних повідомлень. Феномен «економії мислення». Механізми маніпулювання масовою свідомістю. Створення контексту, звернення до інстинктів, вплив слова на підсвідомість, психологічний захист, мозаїчна культура. Реклама. Сублімінальний ефект. Основні складові маніпуляції масовою свідомістю. Мова слів. Мова образів. Інші знакові системи. Критерії маніпулятивного впливу.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 26/8</i>

Тема 5. Масова комунікація і громадська думка

Громадська думка як вияв масової свідомості суспільства. Масова комунікація: проблема визначення, етапи розвитку. Рівні, функції, структура масової комунікації. Форми, формати, ефекти масової комунікації. Види та ефекти масової комунікації.

Тема 6. Маніпулятивні технології в масмедіа

Маніпулофобія як соціальне явище. Сутність масового впливу. Особистість як об'єкт масового впливу. Види масового впливу. Психологічні масові впливи. Види масового психологічного впливу: масове (емоційне) зараження, масова сугестія, масова маніпуляція. масовокомунікаційна регуляція. Маніпуляція фактами і контекстом. Мова ворожнечі та емоційне забарвлення. Візуальні засоби маніпуляції. Фреймінг і наратив. Фейки та дезінформація.

Тема 7. Пропаганда в соціальних мережах і цифровому просторі

Верифікація контенту як процес та акт підтвердження справжності даних. Перевірка походження контенту, зображень, відео, авторства. Верифікація тролінгового контенту. Верифікація фейкового контенту. Моніторинг мережевих ресурсів. Специфіка контенту соціальних мереж. Соціальні мережі як середовище впливу. Алгоритми і «інформаційні бульбашки». Боти та тролі. Вірусний контент. Психологічні механізми залучення уваги.

Тема 8. Психологічна вразливість особистості

Етичні межі використання психологічних впливів у медіа та рекламі. Індивідуальні чинники вразливості. Роль тривожності, стресу, травми. Вплив соціальної ізоляції. Психологічні потреби як основа маніпуляцій. Самооцінка і локус контролю.

Тема 9. Психологічні стратегії протидії маніпуляціям

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 26/9</i>

Освітні та інформаційні програми для підвищення психологічної обізнаності населення. Формування критичного мислення. Психологічна саморегуляція. Інформаційна гігієна. Комунікативна асертивність. Резильєнтність як ресурс.

Тема 10. Психологічні технології виявлення маніпулятивного впливу та контрманіпулювання

Межа між впливом і маніпуляцією. Етика психологічного захисту. Чотириетапний процес роботи з маніпулятивною поведінкою. Засоби протидії маніпулюванню. Техніки ефективного та безпечного управління ситуаціями зіткнення з маніпулюванням. Соціальна відповідальність. Роль фахівця в умовах інформаційної війни.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/10

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Змістові модулі і теми	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	лекції	практичні	самостійна робота	усього	лекції	практичні	самостійна робота
Змістовий модуль I. Теоретичні основи пропаганди та маніпулятивної взаємодії								
Тема 1. Пропаганда і маніпуляція як психологічні феномени	8	2	2	4				
Тема 2. Теорії психологічного впливу та переконання	12	4	4	4				
Тема 3. Когнітивні викривлення як основа маніпуляцій	12	4	4	4				
Тема 4. Психологія маніпуляцій масовою свідомістю	10	2	2	6				
Тема 5. Масова комунікація і громадська думка	10	2	2	6				
Тема 6. Маніпулятивні технології в масмедіа	8	2	2	4				
Разом за змістовий модуль I	60	16	16	28				
Змістовий модуль II. Практика розпізнавання та протидії маніпулятивним впливам								
Тема 7. Пропаганда в соціальних мережах і цифровому просторі	18	4	4	10				
Тема 8. Психологічна вразливість особистості	12	4	4	4				
Тема 9. Психологічні стратегії протидії маніпуляціям	14	4	4	6				
Тема 10. Психологічні технології виявлення маніпулятивного впливу та контрманіпулювання	16	4	4	8				
Разом за змістовий модуль II	60	16	16	28				

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/11

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Пропаганда і маніпуляція як психологічні феномени 1. Обговорення власного досвіду маніпулятивного впливу. 2. Самодіагностика інформаційних звичок. 3. Аналіз прикладів пропагандистських повідомлень. 4. Рефлексія: «Чому люди стають об'єктами маніпуляцій?»	2	
2	Тема 2. Теорії психологічного впливу та переконання 1. Робота з відео- та текстовими прикладами. 2. Визначення технік впливу. 3. Групова дискусія щодо ефективності переконання. 4. Міні-кейси: «Як працює авторитет?»	4	
3	Тема 3. Когнітивні викривлення як основа маніпуляцій 1. Аналіз реальних інформаційних повідомлень. 2. Визначення когнітивних помилок. 3. Робота в групах: «Маніпуляція через страх / гнів». 4. Рефлексивне обговорення.	4	
4	Тема 4. Психологія маніпуляцій масовою свідомістю 1. Типологія натовпу та особливості окремих його різновидів. 2. Понятійно-категорійна сутність агресивного натовпу та закономірності його функціонування. 3. Склад агресивного натовпу та основні етапи його розвитку.	2	
5	Тема 5. Масова комунікація і громадська думка 1. Поняття масової комунікації. 2. Роль масмедіа у сучасному суспільстві. 3. Громадська думка як соціально-психологічне явище.	2	
6	Тема 6. Маніпулятивні технології в масмедіа 1. Аналіз новинних матеріалів. 2. Виявлення маніпулятивних прийомів. 3. Робота з фото та заголовками. 4. Обговорення межі між інформуванням і маніпуляцією.	2	
7	Тема 7. Пропаганда в соціальних мережах і цифровому просторі 1. Робота з прикладами постів, коментарів. 2. Виявлення емоційних тригерів.	4	

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/12
		3. Групова робота: «Як створюється вірусний контент?» 4. Обговорення відповідального користування соцмережами.		
8	Тема 8. Психологічна вразливість особистості 1. Самоаналіз рівня психологічної стійкості. 2. Обговорення життєвих кейсів. 3. Вправи на усвідомлення власних тригерів. 4. Групова рефлексія.	4		
9	Тема 9. Психологічні стратегії протидії маніпуляціям 1. Тренінгові вправи з асертивної комунікації. 2. Рольові ігри. 3. Розбір ситуацій міжособистісної маніпуляції. 4. Рефлексивне обговорення.	4		
10	Тема 10. Психологічні технології виявлення маніпулятивного впливу та контрманіпулювання 1. Аналіз комплексного кейсу. 2. Групові презентації. 3. Рефлексія змін у сприйнятті інформації. 4. Підготовка до підсумкового контролю.	4		
РАЗОМ			32	

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/13

6. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	<p>Тема 1. Пропаганда і маніпуляція як психологічні феномени</p> <p>1. У чому полягає психологічна сутність пропаганди? 2. Які основні ознаки маніпулятивного впливу? 3. Чим відрізняється пропаганда від переконання? 4. Які психологічні механізми лежать в основі маніпуляції? 5. Чому маніпулятивний вплив часто залишається неусвідомленим?</p>	4	
2	<p>Тема 2. Теорії психологічного впливу та переконання</p> <p>1. Основні теорії психологічного впливу в соціальній психології. 2. Яку роль відіграє авторитет у процесі переконання? 3. Соціальний тиск і конформізм як фактори впливу. 4. Механізми навіювання та їх психологічні особливості. 5. Обмеження раціонального переконання.</p>	4	
3	<p>Тема 3. Когнітивні викривлення як основа маніпуляцій</p> <p>1. Поняття когнітивних викривлень та їх класифікація. 2. Як когнітивні викривлення впливають на сприйняття інформації? 3. Ефект підтвердження та його роль у формуванні переконань. 4. Роль емоцій у когнітивних помилках. 5. Використання когнітивних викривлень у маніпулятивних технологіях.</p>	4	
4	<p>Тема 4. Психологія маніпуляцій масовою свідомістю</p> <p>1. Поняття масової свідомості в психології. 2. Психологічні особливості поведінки мас. 3. Стереотипи та міфи як інструменти маніпуляції. 4. Роль страху та тривоги у масових настроях. 5. Соціальні наслідки маніпуляції масовою свідомістю.</p>	6	
5	<p>Тема 5. Масова комунікація і громадська думка</p> <p>1. Сутність і функції масової комунікації. 2. Поняття громадської думки та її характеристика. 3. Психологічні механізми формування громадської думки. 4. Взаємозв'язок між масмедіа та громадською думкою.</p>	6	

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/В КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/14
	5. Маніпулятивний потенціал масової комунікації.			
6	Тема 6. Маніпулятивні технології в масмедіа 1. Основні маніпулятивні прийоми в новинних повідомленнях. 2. Мова та образи як засоби психологічного впливу. 3. Фреймінг як інструмент маніпуляції. 4. Використання емоцій у масмедіа. 5. Межа між інформуванням і маніпуляцією.			4
7	Тема 7. Пропаганда в соціальних мережах і цифровому просторі 1. Особливості пропаганди в соціальних мережах. 2. Роль алгоритмів і «інформаційних бульбашок». 3. Психологічні механізми вірусного контенту. 4. Цифрові спільноти як середовище психологічного впливу. 5. Загрози та можливості цифрового простору.			10
8	Тема 8. Психологічна вразливість особистості 1. Поняття психологічної вразливості. 2. Індивідуальні чинники вразливості до маніпуляцій. 3. Вплив стресу та тривоги на сприйняття інформації. 4. Роль самооцінки й локусу контролю. 5. Соціальні фактори підвищення вразливості.			4
9	Тема 9. Психологічні стратегії протидії маніпуляціям 1. Критичне мислення як захисний ресурс. 2. Інформаційна гігієна та її складові. 3. Роль саморегуляції у протидії впливу. 4. Асертивна поведінка як форма психологічного захисту. 5. Психологічна резильєнтність та її розвиток.			6
10	Тема 10. Психологічні технології виявлення маніпулятивного впливу та контрманіпулювання 1. Ознаки маніпулятивного впливу в комунікації. 2. Психологічні методи аналізу інформаційних повідомлень. 3. Стратегії нейтралізації маніпуляцій. 4. Контрманіпулювання: можливості та етичні межі. 5. Роль психолога та фахівця з інформаційної безпеки.			8
РАЗОМ				56

7. Індивідуальні самостійні завдання

Індивідуальним самостійним завданням з дисципліни «Психологічні засоби протидії пропаганді та маніпуляціям» є підготовка аналітичної роботи на одну з

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 26/15</i>

актуальних тем курсу. Тема обирається студентом самостійно або за погодженням із викладачем. Робота має розкривати ключові етнопсихологічні поняття, аналізувати наукові підходи до вивчення обраного питання та висвітлювати його значення для сучасного суспільства.

Аналітична робота повинна містити: 1) вступ, де обґрунтовується актуальність теми; 2) основну частину, що включає теоретичний аналіз, історичні аспекти та сучасні дослідження; 3) висновки з узагальненням основних положень та практичних висновків. Обсяг роботи – 5–7 сторінок друкованого тексту (шрифт Times New Roman, 14 pt, міжрядковий інтервал 1,5). Використання наукових джерел (не менше п'яти) є обов'язковим із відповідним оформленням списку літератури за одним із загальноприйнятих стилів цитування.

Результати роботи можуть бути оформлені у вигляді письмового звіту або мультимедійної презентації для представлення перед аудиторією. Студенти мають бути готовими до короткого усного виступу з основними положеннями своєї роботи. Оцінювання здійснюється за критеріями змістовності, глибини аналізу, логічності викладу матеріалу та відповідності академічним вимогам.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/16

8. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються такі методи навчання:

Тема	Методи навчання
Тема 1. Пропаганда і маніпуляція як психологічні феномени	<ul style="list-style-type: none"> – Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (презентація) – Проблемний метод – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання тез)
Тема 2. Теорії психологічного впливу та переконання	<ul style="list-style-type: none"> – Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (презентація) – Практичні методи (вирішення кейсів) – Дискусійний метод – Проблемний метод – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання тез)
Тема 3. Когнітивні викривлення як основа маніпуляцій	<ul style="list-style-type: none"> – Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (презентація) – Проблемний метод – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання тез)
Тема 4. Психологія маніпуляцій масовою свідомістю	<ul style="list-style-type: none"> – Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (презентація) – Практичні методи (вирішення кейсів) – Дискусійний метод – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання тез)
Тема 5. Масова комунікація і громадська думка	<ul style="list-style-type: none"> – Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (презентація) – Практичні методи (вирішення кейсів) – Дослідницький метод – Проблемний метод

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/17
Тема		Методи навчання		
		–Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання тез)		
Тема 6. Маніпулятивні технології в масмедіа		–Вербальні методи (лекція, пояснення) –Наочні методи (презентація) –Практичні методи (вирішення кейсів) –Проблемний метод –Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання тез)		
Тема 7. Пропаганда в соціальних мережах і цифровому просторі		–Вербальні методи (лекція, пояснення) –Наочні методи (презентація) –Практичні методи (вирішення кейсів) –Проблемний метод –Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання тез)		
Тема 8. Психологічна вразливість особистості		–Вербальні методи (лекція, пояснення) –Наочні методи (презентація) –Практичні методи (вирішення кейсів) –Проблемний метод –Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання тез)		
Тема 9. Психологічні стратегії протидії маніпуляціям		–Вербальні методи (лекція, пояснення) –Наочні методи (презентація) –Практичні методи (вирішення кейсів) –Дискусійний метод –Дослідницький метод –Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання тез)		
Тема 10. Психологічні технології виявлення маніпулятивного впливу та контрманіпулювання		–Вербальні методи (лекція, пояснення) –Наочні методи (презентація) –Практичні методи (вирішення кейсів) –Дискусійний метод		

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 26/18</i>
Тема		Методи навчання		
		<ul style="list-style-type: none"> – Дослідницький метод – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання тез) 		

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 26/19</i>

9. Методи контролю

Контроль здійснюється з використанням таких методів:

- усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання;
- перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань, кейсів;
- поточне тестування;
- перевірка виконання індивідуальних завдань;
- самооцінювання та взаємооцінювання ;
- залік.

10. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Державному університеті «Житомирська політехніка» та розподілу балів, що наведений нижче.

Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни включає поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня засвоєння знань, формування умінь і навичок здобувачів вищої освіти впродовж вивчення ними матеріалу модуля (змістових модулів) навчальної дисципліни. Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять.

Підсумковий контроль проводиться для підсумкового оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення навчальної дисципліни. Підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Процедура складання заліку визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Розподіл балів з навчальної дисципліни

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/20
Види робіт здобувача вищої освіти		Кількість балів за семестр		
		денна форма	заочна форма	
Виконання завдань поточного контролю		100	100	
Підсумкова семестрова оцінка		100	100	

Розподіл балів за виконання завдань поточного контролю

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
Виконання завдань під час навчальних занять	80	80
Виконання та захист індивідуальних самостійних завдань	20	20
Виконання науково-дослідної роботи (написання та публікація тез доповідей конференції)	до 10	до 10
Разом за виконання завдань поточного контролю	100	100

Розподіл балів за виконання завдань під час навчальних занять

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
Відповіді (виступи) на заняттях	20	20
Участь у дискусії	10	10
Виконання поточних тестових завдань	30	30
Виконання та захист завдань, кейсів	20	20
Разом за виконання завдань під час навчальних занять	80	80

З метою застосування цілих чисел для оцінювання активностей здобувачів вищої освіти під час навчальних занять протягом семестру використовується 100-бальна шкала оцінювання кожного окремо виду робіт. Розрахунок набраних здобувачем вищої освіти балів за виконання завдань під час навчальних занять за семестр проводиться за формулою:

$$P_{H3} = (P_{B100} \times BK_B + P_{UD100} \times BK_{UD} + P_{T3100} \times BK_{T3} + P_{ZK100} \times BK_{ZK}) \times K_{H3}$$

де: P_{H3} – кількість набраних здобувачем вищої освіти балів за виконання

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/21

завдань під час навчальних занять за семестр;

P_{B100} , P_{UD100} , P_{TZ100} , P_{ZK100} – кількість набраних здобувачем вищої освіти балів за семестр відповідно за відповіді (виступи) на заняттях, за участь у дискусії, за виконання поточних тестових завдань, за виконання та захист завдань, кейсів (кожний окремо вид робіт на навчальних заняттях оцінюється за 100-бальною шкалою);

$ВК_B$, $ВК_{UD}$, $ВК_{TZ}$, $ВК_{ZK}$ – вагові коефіцієнти відповідно за відповіді (виступи) на заняттях, за участь у дискусії, за виконання поточних тестових завдань, за виконання та захист завдань, кейсів. Значення вагових коефіцієнтів становить:

$$ВК_B = 20 \div 80 = 0,25;$$

$$ВК_{UD} = 10 \div 80 = 0,125;$$

$$ВК_{TZ} = 30 \div 80 = 0,375;$$

$$ВК_{ZK} = 20 \div 80 = 0,25;$$

K_{H3} – коригувальний коефіцієнт. Значення коригувального коефіцієнту становить $K_{H3} = 80 \div 100 = 0,8$.

Відповідно, розрахунок набраних здобувачем вищої освіти балів за виконання завдань під час навчальних занять з навчальної дисципліни «Психологія конфліктів в управлінні та психологічні засоби їх розв'язання» за семестр проводиться за формулою:

$$P_{H3} = (P_{B100} \times 0,25 + P_{UD100} \times 0,125 + P_{TZ100} \times 0,375 + P_{ZK100} \times 0,25) \times 0,8$$

Якщо здобувач вищої освіти набрав за поточний контроль 60 балів або більше, він може погодити дану оцінку в електронному кабінеті і вона стане семестровою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни.

Якщо здобувач вищої освіти під час вивчення навчальної дисципліни набрав 60 балів або більше і бажає покращити свій результат успішності, він проходить процедуру підсумкового контролю у формі заліку. За складання заліку здобувач вищої освіти може набрати 100 балів. Семестрова оцінка з навчальної дисципліни формується за результатами підсумкового контролю.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 26/22</i>

Здобувач вищої освіти допускається до процедури підсумкового контролю у формі заліку, якщо за виконання завдань поточного контролю набрав 50 балів або більше.

Якщо здобувач вищої освіти за результатами поточного контролю набрав 35–49 балів, він отримує право за власною заявою повторно опанувати окремі теми (змістові модулі) навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми. Повторне вивчення окремих складових навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми, здійснюється у вільний від занять здобувача вищої освіти час.

Якщо здобувач вищої освіти за результатами поточного контролю набрав від 0 до 34 балів (включно), він вважається таким, що не виконав вимоги робочої програми навчальної дисципліни та має академічну заборгованість. Здобувач вищої освіти отримує право за власною заявою повторно опанувати навчальну дисципліну у наступному семестрі понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми.

Процедура надання додаткових освітніх послуг здобувачу вищої освіти з метою повторного вивчення навчальної дисципліни чи її окремих складових частин визначена у Положенні про надання додаткових освітніх послуг здобувачам вищої освіти в Державному університеті «Житомирська політехніка».

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 26/23</i>

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках окремих тем навчальної дисципліни, здійснюється викладачем за зверненням здобувача вищої освіти та представленням документів, які підтверджують результати навчання (сертифікати, свідоцтва, скріншоти тощо). Рішення про визнання та оцінка за відповідну частину освітнього компонента приймається викладачем за результатами співбесіди зі здобувачем вищої освіти.

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках цілого освітнього компонента, здійснюється за процедурою, яка визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Шкала оцінювання

Шкала ЄКТС	Національна шкала	100-бальна шкала
A	Зараховано	90-100
B	Зараховано	82-89
C		74-81
D	Зараховано	64-73
E		60-63
FX	Не зараховано	35-59
F	Не зараховано	0-34

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/24

Глосарій

№ з/п	Термін державною мовою	Відповідник англійською мовою
1	Асертивність	Assertiveness
2	Авторитет	Authority
3	Дезінформація	Disinformation
4	Емоційна маніпуляція	Emotional manipulation
5	Інформаційна бульбашка	Information bubble
6	Інформаційна війна	Information warfare
7	Інформаційна гігієна	Information hygiene
8	Когнітивні викривлення	Cognitive distortions
9	Конформізм	Conformism
10	Критичне мислення	Critical thinking
11	Маніпуляція	Manipulation
12	Масова свідомість	Mass consciousness
13	Медіаманіпуляція	Media manipulation
14	Навіювання	Suggestion
15	Переконання	Persuasion
16	Психологічна безпека	Psychological safety
17	Психологічна вразливість	Psychological vulnerability
18	Психологічний вплив	Psychological influence
19	Пропаганда	Propaganda
20	Резильєнтність	Resilience
21	Саморегуляція	Self-regulation
22	Соціальний тиск	Social pressure
23	Стереотипізація	Stereotyping
24	Фейк	Fake
25	Фреймінг	Framing

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/25

12. Рекомендована література

Основна література

1. Голда Н., Піняк І., Фалович В. Моделювання психосоматичних процесів у рекламній діяльності. *Галицький економічний вісник. Т. : ТНТУ, 2020. Том 66. № 5. С. 148–150.*
2. Денисюк Ж. З. Пропаганда та контрпропаганда в контексті стратегій державної інформаційної політики. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*
URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/10.pdf
3. Деркач Л. М., Шевяков О. В., Бурлакова І. А., Братчікова Ю. К., Соловійова Д. В., Мельничук Д. П. Когнітивна наука : навчальний посібник. – К.: Видавничий дім «Кондор», 2021. 320 с.
4. Кияниця Є. Роль медіапсихології у формуванні контенту сучасних медіа. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського, 2020. Т. 31 (70). С. 111– 115 с.*
5. Компанцева Л, Заруба О., Череватий С., Акульшин О. Стратегічні комунікації для безпекових і державних інституцій: практичний посібник. Київ : ТОВ «ВІСТКА», 2022. 278 с.
6. Корнієнко В., Колодка К. Індивідуально-психологічні особливості навіюваності в умовах інформаційної пропаганди. *Молодий вчений. Психологічні науки, 2020. № 2 (78). С. 80–83.*
7. Максименко Ю. Б. Особливості поведінки користувачів Інтернетсередовища. *Психологія життєвого простору особистості в сучасних умовах кризи, глобалізації та цифрової трансформації суспільного життя, 2023.*
URL: <https://doi.org/10.32837/11300.26413>
8. Медіаграмотність як протидія інформаційній агресії: як не стати «корисним ідіотом» у руках пропагандистів. *MediaSapiens.* URL: <https://bit.ly/3Fj2RO>

Допоміжна література

1. Кісіль З.Р., Швець Д.В. Мотивація діяльності людини : навчальний посібник у схемах, таблицях, коментарях. – Одеса: Видавництво ОДУВС, 2023. 154 с.
2. Мельничук Д.П., Сапон Д.М., Черниш О.А. Психічне здоров'я, соціальні установки та уявлення щодо якості життя: гуманітарна експертиза міжпоколінних комунікацій інструментами психологічного аналізу. *Humanistic expertise as a*

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/XXX.XX.X/X/B КХ-01-2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 26/26

strategy for developing the future culture : scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. pp. 185–211.

3. Москалець В. П. Психологія особистості : підручник, вид. 2-ге, перероб. і доп. – Київ – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2020. 435 с.

4. Сопівник Р.В., Рахманіна А.С., Савченко О.В. - Лідерологія: підручник. К.: «Компринт», 2023. 620 с.

5. Роберт - Чалдині Психологія впливу. Оновлено та доповнено. Пер.: Андрій Зорницький, Надія Коваль. Вид. КСД. 2022. 640 с.3. Трей Гауді - Сила запитань. Як ефективно комунікувати та переконувати інших. Пер.: Олександра Асташова. Вид: Наш Формат. 2022. 248 с.

6. Недра Гловер Таваб - Книга Особисті кордони. Керівництво зі спокійного життя без травм і комплексів. Пер.: Олеся Малая. Вид.: Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля". 2023. 304 с.

7. Гільде Сандвік, Йон Рісдаль - Як протидіяти маніпуляціям. Вид.: Видавництво. 2021. 282 с.

13. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Сайт бібліотеки Державного університету «Житомирська політехніка». URL: <http://lib.ztu.edu.ua>.

2. Освітній портал Державного університету «Житомирська політехніка». URL: <http://learn.ztu.edu.ua>.

3. globalEDGE / Michigan State University. URL: <https://globaledge.msu.edu>.

4. Сайт Національної бібліотеки України ім. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

5. Сервіс Google Академія. URL: <https://scholar.google.com.ua>.